

**Cursus theologici iuxta scholasticam huius temporis
Societatis Jesu methodum tomus ...**

Amico, Francesco

Duaci, 1640

IV. An processiones diuinæ sint operationes intellectus & voluntatis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82000)

cum non sit causalitas ab ipsa causa realiter distincta, licet impliciter illam adæquate identificari cum origine passiva, quæ identificatur cum termino originato.

36. Ad posteriorem rationem dubitandi, distinguo de relatione producentis; nam alia est quæ formaliter constituit personam, alia quæ solum complet proximum principium producendi; origo autem actiua nõ constituitur formaliter per relationem, quæ formaliter constituit personam, sed quæ formaliter complet proximum principium producendi; hæc autem non est duplex distincta realiter in Patre & Filio, proinde nec origines actiue, existentes in Patre & Filio, erunt realiter distinctæ inter se.

SECTIO IV.

An Processiones Diuine sint operationes intellectus & voluntatis?

Durandi.

37. **P** R I M A sententia negat. Est Durandi in primo distinct. 6. quæstione secunda, & distinctione vigesima septima, quæstione tertia, numero decimo opinantis, processionem diuinam non esse per se & formaliter operationem intellectus & voluntatis, sed tantum naturæ: quatenus hæc ratio præcedit intellectum, & voluntatem, adeo ut si per impossibile Deus non esset intelligens & volens, adhuc esset productiuus ad intra. Fundamentum ipsius est, quia fecunditas virtutis productiue in Deo nõ oritur immediatè ex eius intelligere & velle, sed ex perfectione & infinitate nature: ergo processionem diuinam non sunt per se operationes intellectus & voluntatis, sed solius nature: consequentia patet. Antecedens probatur, quia secundum eandem proportionem competit fecunditas Deo & creaturis: sed nulli creaturæ competit fecunditas, quatenus intelligens & volens est formaliter, sed per aliquid prius. Si enim calor esset intelligens, aut volens, eodem modo produceret calorem, atque producit nunc: ergo quod Deus sit intelligens aut volens, materialiter se habet ad productionem personæ.

38. Confirmat primò. Nam vel actus intellectus & voluntatis sunt principia productionum, vel productiones ipsæ: neutrum dici potest; ergo. Non primum, quoniam id, cuius conditio est opposita fecunditati, non potest esse principium, quo aliquid producatur; cum omnis productio oriatur ex fecunditate: sed conditio actus intelligendi & volendi est opposita fecunditati; ergo non possunt esse principia, quibus personæ diuinæ producantur. Minor probatur, nam actus intelligendi & volendi sunt ex natura sua infæcundi. 9. Metaph. tum quia sunt actus immanentes, quorum est, in suo tan-

tum principio manere, cum tamen omnis productio aliquo modo transeat à principio ad terminum productum. Tum quia sunt actus purè intentionales, qui solum versantur circa objecta representatiue, non autem productiue. Tum quia sunt vltima perfectio, & operatio nature intellectualis: igitur repugnat, ex ijs vltiorem perfectionem consequi, quæ sit ipsi intelligenti & volenti intrinseca, aliàs non esset vltima. Non secundum, tum quia productiones personarum sunt actus notionales, non essentielles: intelligere autem & velle sunt actus essentielles. Tum quia, si actus intelligendi & volendi essent productiones personarum, cuilibet personæ compereret producere Filium & Spiritum sanctum: quia cuiusque competit productio, competit & producere: sed cuilibet personæ competit intelligere & velle, ergo cuilibet compereret producere Filium & Spiritum sanctum; quod est hæreticum. Tum quia productiones personarum differunt realiter: intelligere autem & velle non differunt realiter. Confirmat secundò, quia Patres docent, Filium à Patre naturaliter gigni; non igitur per intellectum.

39. **S** E C U N D A sententia affirmat. Est Sancti Thomæ 1. p. quæst. 27. ar. 3. Syluij ibid. & communis Scholasticorum, qui Durandi opinionem norant, vt temerariam, & erroneam, eò quod in re grauissima à communi sensu Patrum, & modo loquendi Scripturæ recedat. Est igitur hæc sententia, tanquam vera, & fidei principij conformior amplectenda. Cuius primum fundamentum sumendum est ex sacra Scriptura, in qua Filius dicitur *Verbum*, *Sermo*, *Sapientia*, *Imago*. Atqui *Verbum*, *Sermo*, *Sapientia*, *Imago* sunt proprii termini intellectus. *Verbum* namque dictione exprimitur, dictio autem est propria intellectus operatio, quæ *Verbum* in se ipso producit. *Sermo* ore profertur & explicatur: os autem pro intellectu in Scriptura sacra usurpatur. *Sapientia*, & *Imago* est proprius partus & proles intellectus. Spiritus Sanctus verò appellatur *Charitas*, *Amor*, *Donum*, vt colligit Augustinus 15. de Trinit. à cap. sexto, vbi, quamuis affirmer, Charitatem etiam de Patre & Filio dici; ad denotandam tamen propriam Spiritus sancti productionem, quæ per actum voluntatis originatur, peculiariter, ait, appropriari Spiritui sancto.

40. Est autem ex S. Thoma 1. p. quæst. 37. art. 1. notandum discrimen inter nomina, quibus Spiritum sanctum, eiusque processionem, & Verbum eiusque productionem significamus. Nam ad exprimenda ea, quæ sunt propria Filij, habemus propria nomina, *Dictio* scilicet & *Verbum*, quæ notionalem actum, & terminum intellectus important: ad exprimenda verò ea, quæ sunt propria Spiritus sancti, caremus proprijs vocibus, & ideo vtimur communibus *Charitatis* & *Dilectionis*. Ex his autem apertè colligimus, processionem Spiritus sancti esse per actum

S. Thom.
Syluius &
reliqui
Scholastici
contra Du-
randum.
Censura o-
pinionis.

Augustin.

S. Thomas.

Metaph. 9.

actum

Aristoteles.
S. Thomas.

actum voluntatis; nam *Charitas, Amor, Donum*, sunt propriae voluntatis operationes, & termini. Est enim *Donum*, teste Philosopho, & Sancto Thoma 1. p. quaest. 38. art. 2. *Datio irredibilis, quae non datur intentione retributionis, sed gratuiti amoris.* Vnde primum, quod amato damus, est amor ipse, quo illi bonum volumus. Hinc fit, ut Amor habeat rationem primi doni. Cum igitur Spiritus sanctus procedat ut Amor, procedit ut primum Donum: proinde rectè ex eo colligimus, Spiritus sancti esse productionem per actum voluntatis.

41. Et sanè temeraria est Durandi expositio, asserentis hæc omnia de diuinis personis dici per quandam adaptationem ad ea, quæ inueniuntur in imagine creata: nam ex eo, quod in imagine creata, quæ procedit per actus naturæ intellectualis, prior est emanatio per intellectum, quam per voluntatem, fit ut in diuinis Filius, qui procedit prima emanatione, per quandam appropriationem dicatur procedere per modum intellectus: Spiritus verò sanctus, quia procedit secunda emanatione, dicatur procedere per modum voluntatis; cum reuera uterque procedat ex fecunditate naturæ, concomitanter tantum se habentibus intellectu, & voluntate. Hæc, inquam, expositio temeraria est: tum quia est contra Patres, tum quia in re graui absque urgente necessitate improprie Scripturæ interpretatur; vnde occasionem præbet eodem modo interpretandæ, quæ de diuinis processionibus dicuntur.

42. Secundum fundamentum desumendum est ex discrimine, quod inter processionem Verbi, & Spiritus sancti intercedit. Nam fide certum est, processionem verbi esse generationem; eiusque terminum esse verè & proprie Filium; Spiritus sancti verò productionem nec esse verè & proprie generationem, nec eius terminum esse verè & proprie Filium. Hoc autem discrimen Durandus assignare non poterit: nam si vtrique processio eodem modo ex natura ipsa immediatè proficiscitur, non est potior ratio, cur vna, quam alia generatio dicatur.

43. Respondet Durandus, ideo secundam personam esse Filiū, eiusque productionem generationem, non autem tertiam; quia illa procedit per modum naturæ, hæc autem per modum voluntatis. Explicans autem, quid sit, Filium procedere per modum naturæ, Spiritum verò sanctum per modum voluntatis: nempe, quia Filius procedit vnus ab vno, & non à pluribus eiusdem ordinis, & gradus, quorū quilibet esset per se sufficiens ad totum perfectè producendum. Nam hoc est procedere per modum naturæ in rebus creatis, ad quarum proportionem diuina sunt explicanda. Spiritus sanctus verò, quia procedit à pluribus, nempe à Patre & Filio, quæ sunt principia eiusdem ordinis & gradus, quorum quilibet est per se sufficiens ad totum perfectè producendum, quia non perfectius producunt ambo, quam

alteruter per se, propterea dicitur produci per modum voluntatis, non autem naturæ.

44. Sed contrà: tum quia non assignatur formale discrimen inter generationem vnius, & spirationem alterius, nam hæc non sumitur ex vnitatem, & multitudine principij materialis, sed vel ex diuerso modo tendendi ad terminum, vel ex diuersa virtute formali productiua; quæ in ipsius sententia sunt eadem in vtrique productione, nempe natura ipsa, idemque modus tendendi ad terminum est in vtraque productione per immediatam emanationem à natura. Tum quia, si vtrique processio immediatè manat à natura, non poterit inter illas ratio prioris, & posterioris assignari; quia cum vtrique à natura immediatè fluat, nulla maiore conditione ex parte termini, aut naturæ ab vna, quam ab alia exigit, non erit potior ratio, cur vna persona ab vno, altera verò à duobus principijs producatur. Tum à priori, quoniam ad generationem per se requiritur, ut ad eam concurrat aliquod principium viuens, ut ex eius definitione constat; est enim productio viuientis à viuente à principio coniuncto in similitudinem naturæ.

45. Nec sufficit, ut hoc principium vitæ tantum materialiter, & per accidens ad generationem concurrat. Nam si homo concurreret ad producendum hominem, & non per proximum principium vitæ, etiam si aliqui in se viuens sit, quia tamen non concurreret, ut viuens formaliter, non diceretur Pater hominis producti. Constat de Adamo concurrente ad productionem Euz, cuius genitor non fuit, idque tantum ex eo, quoniam, & si ad eam producendam materiam subministravit, quia tamen illam non attingit potentia proxima vitali, sicut attingit productionem Abelis, medio semine à se deciso, quod semen est proxima potentia vitalis, quæ generans attingit genitum in creatis; Deus autem, cum aliam vitam non habeat, quam intellectualem, si per eam ad productionem Filij non concurrat formaliter, non concurrat ut viuens formaliter, & per consequens non erit genitor, nec productum genitum; quia non procedit ab illo, ut à principio viuente formaliter, medio proximo principio vitæ. Igitur non tantum concomitanter, sed formaliter, & per se concurrat Deus per suum intelligere, tanquam per proximū principium vitæ ad generationem Filij.

46. Ad fundamentum Durandiconcedo, vim producendi ad intra radicari in fecunditate naturæ, quæ ob sui infinitatem postulat, ut sit in tribus suppositis; proximè ramen fundari in ipso intelligere & velle diuino, quod ob sui fecunditatem, non solum est actio grammaticalis obiecti, sed etiam principium & communicatio termini. Ad probationem verò antecedentis nego, secundum eandem proportionem conuenire Deo, & creaturis fecunditatem producendi

Durandus.

ad

ad intra : quia cum hæc sit propria Dei , quæ Deus est , non oportet , vt secundum eandem proportionem conueniat Deo , & creaturis . Nam neque in sententia Durandi creaturæ spirituali conuenit producere aliam substantiam sibi similem , etiam per actionem naturæ .

47. Secundò esto , quòd secundum eandem proportionem conueniat Deo , & creaturis , haud tamen secundum eandem proportionem arithmeticam , sed tantum geometricam : quæ in hoc consistit , quòd sicut creaturæ conuenit productio sui similis , radicaliter quidem à natura , formaliter verò ab aliqua proprietate accidentali : ita Deo producere personam sibi similem radicaliter conuenit ratione naturæ , formaliter verò & proximè ratione intellectus & volitionis . Quòd autem creaturæ non competat proximè producere sibi simile per intellectum & voluntatem , est ob imperfectionem talium potentiarum , quæ vt creatæ limitantur ad solam actionem grammaticalem obiecti : in creatæ verò ob sui perfectionem & secunditatem non solum tēdunt ad obiectum actione grammaticali , sed etiam ad terminum actione communicatiua reali . Quare negandum est , quod in hypothesi assumitur , nempe si per impossibile Deus non esset intelligens aut volens , adhuc esset fecundus & productiuus personarum , defectu proximi principij vitalis .

48. Ad primam confirmationem nego , conditionem actus intelligendi & volendi in diuinis esse oppositam fecunditati , quidquid sit in creaturis . Vnde falsum est , eos vt præcipientes à creatis , & increatis esse essentialiter infecundos , sed solum , vt contrarios ad rationem creati : quanquam etiam vt sic non sunt omnino steriles , nam & sunt productiui habituum , & specierum sui . Aristoteles autem loquitur de actibus immanentibus creatis , qui vt tales nec sunt productiui sui obiecti , neque sunt productiui extra principium , in quo sunt . Vnde pater ad primam & secundam probationem minoris . Ad tertiam verò dico , intellectum & volitionem esse vltimam perfectionem , non simpliciter , sed in ratione perfectionis intentionalis circa obiectum , non autem realis communicationis circa terminum , cui vltius potest se realiter communicare . Ad reliquas instantias patebit ex infra dicendis .

49. Ad secundam confirmationem respondeo , Patres pro actione naturali non intelligere actionem naturæ , vt condistinctam ab actione intelligibili , sed actionem necessariam , vt condistinctam ab actione contingente , & non assimilatiua naturæ , & principio producenti .

SECTIO V.

Quales sint operationes intellectus & voluntatis , quibus diuina Personæ producunt ?

50. **R**ATIO dubitandi oritur ex secundo argumento Durandi . Etenim si diuinæ personæ producunt per intelligere & velle , cum hoc sit commune omnibus personis , omnes personæ producerent . Declarandum igitur est , quale sit illud intelligere in Patre , quo Verbum gignit , quodque non sit in filio , & Spiritu sancto , qui Verbum non gignunt , quamuis idem obiectum intelligant ; qualēve sit illud velle in Patre & Filio , quo Spiritum sanctum spirant , quod non sit in Spiritu sancto , qui quamuis idem obiectum diligit , non tamen eandem personam spirat .

51. PRIMA sententia est Henrici in summa art. 54. q. 9. & 10. præcipue ad 2. distinguētis nostro modo concipiendi cum fundamento in re , duos actus essentialēs in intellectu Patris , alterum , qui dicitur simplex notitia obiecti ; alterum , qui dicitur Verbum , & notitia declaratiua eiusdem obiecti . Per primum actum intellectus Patris constituitur fecundus , & productiuus secundi actus ; qui quatenus est perfecta notitia obiecti , est idem cum primo , de quo formatur , sola relatione producti à principio producentis distinctus . Idem docet de voluntate , in qua pariter distinguit simplicem affectum , quo voluntas diuina vt existens in Patre & Filio redditur fecunda & productiua feruentioris actus amoris , qui est idem cum primo , sola relatione spirati à spirante distinctus .

52. Fundamentum ipsius est duplex . Primum , quia in nobis distinguitur hic duplex actus , alter , quo intellectus passiuè mouetur ab obiecto , recipiendo in se simplicem notitiam illius ; alter , quem ipse in se actiuè producit , vt perfectam notitiam declaratiuam prioris . Item in voluntate simplex distinguitur affectus , quo illa se mouet ad obiectum , & feruens amor , quem , informata priore actu , in seipsa producit . Ergo proportionally idem dicendum est in Deo . Nam ex Richardo in ipsa creata natura legimus , quæ de natura increata sentire debemus .

53. Secundum fundamentum est , quia Verbum ex Augustino 15. de Trinit. c. 7. nascitur ex memoria fecunda intellectus , continente simplicem notitiam obiecti , ratione cuius simplicis notitiæ sit proximè productiua notitiæ perfectæ declaratiuæ eiusdem obiecti : atqui hoc propriè dicitur Verbum : ergo .

54. Sed contrà : tum quia sine necessitate iste auctor multiplicat in Deo actus intelligendi ,

Durandus.

Henricus.

Aristoteles.

Expositio Patres.

Richardus.

Augustinus.

ligendi,